

УДК 334.784

Ксенія Горова

Kseniia Gorova

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК АУТСОРСИНГУ HISTORICAL DEVELOPMENT OF OUTSOURCING

В статті розглянуті основні історичні етапи виникнення та розвитку аутсорсингу. Автором висвітлені основні події, що сприяли розвитку аутсорсингу та його поширенню в світі. В статті визначені основні учасники аутсорсингових взаємовідносин та бізнес-процеси, що передаються на аутсорсинг, на різних етапах його розвитку.

Ключові слова: аутсорсинг, підприємство, аутсорсер, розвиток, послуга, бізнес-процес.

The main historical periods of the appearance and the development of outsourcing are considered in the article. The key events that promoted to the development of outsourcing and its distribution in the world are taken up by the author. The basic participant of the outsourcing relationships and business-processes giving to the outsourcing on the different periods of its development are defined in the article.

Key words: outsourcing, enterprise, outsourcer, development, service, business-process.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В сучасних умовах господарювання, що характеризуються швидким розвитком науково-технічного прогресу та відкритості інформаційних ресурсів, досягають конкурентних переваг та стійкого положення на ринку підприємства, що застосовують інновації у своїй діяльності. В період глобалізації світової економіки, що відкриває доступ до широкого кола виробничих ресурсів, інновації в організацію бізнесу займають ключову роль. Однією з форм організації, що вже широко зарекомендувала себе в світі, є аутсорсинг.

Поява аутсорсингу у сучасному вигляді відбулася в результаті еволюції організації бізнес-процесів підприємств у XIX –XXI ст. Для кращого розуміння сутності аутсорсингу, його місця в організації діяльності підприємства необхідно дослідити історичний розвиток цієї форми організації бізнесу, виявити причини, що спричинили його появу, та проблеми й завдання підприємств, що спонукали їх до залучення аутсорсерів до своєї діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Дослідженням, що стосуються залучення аутсорсингу у діяльність підприємства, на даний момент, зважаючи на актуальність цього питання у сучасних економічних умовах, сьогодні присвячує свої праці велика кількість вчених-економістів, серед яких вагомий вклад у дослідження цього питання внесли Дж. Брайан Хейвуд, Е. Андресон, Б. А. Анікін, Д. М. Михайлов, Л. В. Бабій, Т. І. Лисенко, О. В. Зозульов, О. І. Микало та інші. Багато праць стосується еволюційного розвитку аутсорсингу. Б. А. Анікін та І. Л. Руда виділяють основні етапи розвитку практичного аутсорсингу та фактори, що вплинули на формування ринку аутсорсингових послуг. Вчені наводять розвиток відносин підприємства-замовника послуг з аутсорсером, що характеризується зміною його статусу від постачальника послуг до бізнес-партнера [1, с. 20]. Саме визначення передумов та рушійних сил, що сприяли виникненню та розвитку аутсорсингу, має стати ключовим завданням при дослідженні його історичного розвитку. Т. І. Лисенко виділяє такі рушійні сили, що вплинули на розвиток аутсорсингу в різні історичні періоди: локальні зміни (поділ праці, розвиток конкуренції, спеціалізація); інтернаціоналізація (розвиток міжнародної кооперації та схем B2B, розвиток глобальних інформаційних мереж, введення міжнародних стандартів якості); глобалізація (скорочення життєвого циклу товару, збільшення кількості інновацій, дифузія технологій, збільшення видатків на фінансування інновацій) [2, с. 87]. О. В. Зозульов, О. І. Микало розглядають розвиток аутсорсингу у відповідності до розвитку конкурентних відносин у суспільстві. Вчені зазначають, що операційний аутсорсинг, який характеризувався передачею всіх другорядних функцій на аутсорсинг, відповідав періоду локальної, регіональної, національної та міжрегіональної конкуренції. Перехід до стратегічного аутсорсингу відбувся разом з розвитком глобальної конкуренції і актуалізацією передачі виробничої функції на аутсорсинг [3, с. 19].

Визначення ролі аутсорсингу у сучасній економіці та перспективи його застосування у майбутньому неможливо здійснити без вивчення причин його виникнення та історії розвитку. Необхідним є узагальнення інформації щодо історії аутсорсингу в світовій економіці та окреслення цілей, які переслідували підприємці, винайшовши та активно впровадивши цю форму організації бізнесу у свою практичну діяльність.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення основних етапів, передумов та цілей розвитку аутсорсингу, а також перспектив його застосування у майбутньому на вітчизняних підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Залучення аутсорсингу у діяльність підприємств є явищем поширеним за кордоном, оскільки компанії-аутсорсери здатні надавати послуги з непрофільних для організації функцій, що за якістю, професіоналізмом, швидкістю, доступністю до інформаційних та інших видів ресурсів значно вирають в порівнянні з роботою аналогічних відділів, що створені на підприємстві.

Термін аутсорсинг (англ. «outsourcing») дослівно означає «використання зовнішніх джерел» і може бути перекладений як «кооперація», «субпідряд» і «делегування функцій управління, повноважень і відповідальності в рамках поставлених завдань».

Дж. Б. Хейвуд надає таке визначення: аутсорсинг – форма господарських взаємин, при яких замовник концентрується на розвитку та поліпшенні основних видів діяльності і передає інші забезпечувальні та допоміжні бізнес-процеси й відповідальність за їхнє виконання професійним провайдером на довгостроковій основі. Це здійснюється з метою підвищення якості та зниження витрат ресурсів на реалізацію усіх бізнес-процесів. У загальному випадку під аутсорсингом треба розуміти передачу іншому підприємству функції виробництва або частини задач, пов'язаних з виробництвом. Аутсорсинг – використання тимчасового працівника без укладання з ним трудового договору з посередництвом спеціалізованої агенції. Аутсорсинг – це переведення внутрішнього підрозділу чи підрозділів підприємства та всіх пов'язаних із ним активів до організації постачальника послуг, що передбачає надання певної послуги протягом визначеного часу за обумовленою ціною [4, с. 17]. Т. С. Овчаренко виділяє два основних підходи до визначення поняття аутсорсингу. По-перше, аутсорсинг – це форма співробітництва, яка визначена договором підрядника, коли співробітники однієї організації (постійні або спеціально найняті) працюють в іншій організації, підкоряючись менеджерам організації замовника. По-друге, аутсорсинг – це передача неосновних (другорядних) бізнес-процесів організації (аутсорсеру) для їх реалізації і функціонування. При реалізації такої схеми аутсорсер виступає у ролі підрядника, а організація, що передає бізнес-процес, – у ролі замовника [5, с. 274]. В. В. Висоцький розглядає аутсорсинг як технологію менеджменту безпеки підприємства, роблячи при цьому наголос також, на, так званому, управлінському підході щодо визначення сутності та змісту аутсорсингу [6, с. 62].

Звісно, що така складна форма організації бізнесу виникла не спонтанно, а була сформована протягом тривалого періоду часу під впливом суттєвих подій в економічному світі. Можна виділити такі етапи розвитку аутсорсингу як ефективної форми організації бізнесу (табл. 1).

Поява аутсорсингу була обумовлена необхідністю підприємств зосередитися на основному виді діяльності та передавати непрофільні бізнес-процеси стороннім організаціям, що на них спеціалізувалися. Такий крок був необхідним для отримання переваг в умовах швидкозростаючої конкуренції. Зародження аутсорсингу почалося в США на початку ХХ ст. з діяльності юридичних контор, що обслуговували клієнтів на постійній основі. Підтвердженням того, що аутсорсинг вже був на той час ефективною формою ведення бізнесу, стало протистояння двох автомобілебудівних компаній General Motors та Ford у 30-х рр. ХХ ст. В той час як Г. Форд був прибічником створення повністю автономної автомобільної компанії, менеджер General Motors А. Слоун за допомогою передачі допоміжного виробництва, обслуговування та ремонту обладнання й постачання стороннім організаціям вивів свою компанію в лідери автомобілебудування в США. Його досвід у 40-х роках перейняли компанії Ford і Chrysler, що дозволило цим трьом фірмам охопити до 95 % автомобільного ринку США [7, с. 8].

Наступним поштовхом до масового застосування аутсорсингу став розвиток інформаційних технологій у другій половині ХХ ст., що спричинило виникнення та розвиток нової галузі з надання ІТ-послуг. Підприємствам не вигідно було утримувати власний штат працівників з обслуговування та програмного забезпечення комп'ютерної техніки. Ще однією галуззю, що на цей момент традиційно передавалася на аутсорсинг була логістика. Якщо до 70-х років ХХ ст. операції з перевезень та доставки виконував сам власник вантажу, то з 80-х років підприємства почали залучати послуги перевізників, що забезпечувало їм зниження витрат та тривалості доставки вантажу [8, с. 105].

Таблиця 1

Основні етапи розвитку аутсорсингу

Період	Основні події	Бізнес-процеси, що передаються на аутсорсинг	Мета залучення аутсорсингу
30-ті рр. XX ст.	Зростання конкуренції, поділ праці, розвиток спеціалізації підприємств, злиття промисловості та фінансового сектору, створення монополій, перехід конкуренції з локального на національний рівень	Другорядні функції (в т.ч. допоміжне виробництво, обслуговування та ремонт обладнання, виготовлення інструменту)	Підвищення ефективності виробництва, зниження операційних витрат
40-ві рр. XX ст.	Розвиток юриспруденції, судово-правової системи, податкового законодавства	Юриспруденція, бухгалтерія	Залучення висококваліфікованих вузькоспеціалізованих виконавців, уникнення суперечок із законодавством
60-ті рр. XX ст.	Науково-технічна революція, розвиток науково-технічного прогресу, підвищення інноваційної активності підприємств, концентрація ресурсів на «ядрі бізнесу»	Будь-які бізнес-процеси, окрім тих, що створюють максимальну цінність для підприємства	Підвищення ефективності бізнес-процесів, пошук стійких конкурентних переваг
70-ті рр. XX ст.	Планетарна децентралізація виробництва при концентрації управління ним. Можливість дроблення процесу виготовлення продукції і розміщення окремих технологічних процесів в тих країнах, де фактори виробництва дешевші, відкриття виробничих підрозділів за кордоном, орієнтованих на місцевий ринок збуту	Виробництво	Розширення ринків збуту, виробництво продукції в місцях її реалізації, оптимізація витрат на виробництво за географічною ознакою
80-ті – 90-ті рр. XX ст.	Розвиток Інтернету, програмного забезпечення	ІТ-обслуговування, електронна обробка інформації	Оптимізація інформаційних потоків
Початок XI ст.	Перехід від індустріальної фази розвитку до інформаційної, гео-планетарна інтеграція, віртуалізація економічних відносин	Остаточна відмова від виробництва, зосередження на маркетингу та просуванні бренду, передача на аутсорсинг вибір виконавця бізнес-процесу	Створення стратегічних альянсів і міжнародних мереж, гнучкість взаємовідносин між партнерами, конкурентоспроможний бренд

Джерело: авторська розробка.

У 90-х рр. XX ст. почався новий етап розвитку аутсорсингу, рисою якого була передача не тільки допоміжних бізнес-процесів сторонній організації, але й виробництва. Причиною цьому стало небажання підприємств мати на балансі значні виробничі потужності в умовах суттєвих коливань попиту. Що стосується допоміжних бізнес-процесів, то у цей час у менеджменту компаній вже не викликало сумнівів щодо передачі на аутсорсинг тих з них, що могли б дешевше та швидше виконуватися сторонніми організаціями, серед яких найчастіше були ІТ-послуги, ведення бухгалтерії, юриспруденція, маркетинг, безпека підприємства, прибирання [9, с. 9].

З початку XXI ст. почалося збільшення кількості аутсорсерів у ланцюгу надаваних послуг. Така тенденція започаткувалася у сфері логістики, де сформувався рівень аутсорсингу, за якого фірма залучає генератора логістики, що надає послуги з проектування, інтегрованого планування ланцюгів поставок промислової або торговельної компанії та управління логістичними бізнес-процесами в них, а також обирає безпосередніх виконавців перевезень вантажів та організовує роботу з ними [10, с. 169].

Таким чином, можна спостерігати збільшення кількості учасників аутсорсингових відносин по мірі їх розвитку (рис. 1).

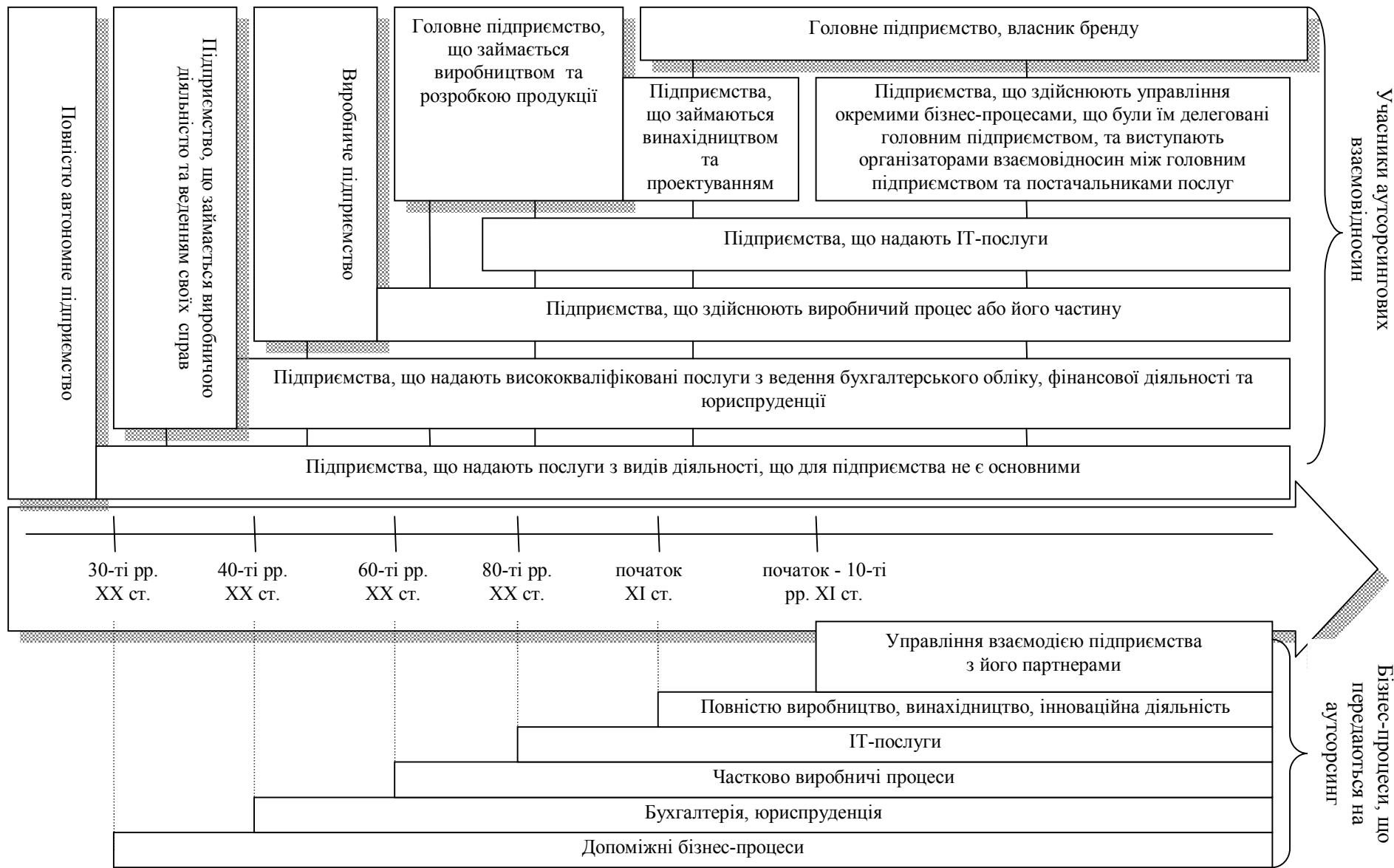

Рис. 1. Учасники аутсорсингових взаємовідносин на різних етапах історичного розвитку аутсорсингу

В США послугами аутсорсингових фірм користуються 70% компаній, в країнах Європи – до 40%. В Україні цим новим видом послуг користуються тільки 5% підприємств. Найчастіше аутсорсингу підлягають ведення бухгалтерії, аудит, маркетинг, адміністративна і комп'ютерна підтримка, транспортні послуги, організація харчування та прибирання офісу, служба безпеки тощо [11, с. 409]. За результатами досліджень зарубіжних фахівців можна вважати, що метою залучення аутсорсингу на підприємствах зазвичай є: зниження цін, зниження витрат, можливість концентрації на стратегічних завданнях, доступ до сучасних технологій, можливість контролю витрат, стандартизація процедур, доступ до глобального ринку, заміна постійних витрат у змінні витрати тощо [12, с. 4]. Таким чином, зважаючи на тривалу історію розвитку аутсорсингу та його популяризацію у світі, можна говорити про перспективність цієї форми організації бізнесу й для вітчизняних підприємств.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Дослідження історії розвитку аутсорсингу показало його життєздатність та ефективність, про що свідчить збільшення кількості учасників аутсорсингових відносин та кількості бізнес-процесів, що передаються на аутсорсинг. Вітчизняним підприємствам необхідно оцінити усі переваги аутсорсингу та активно впроваджувати його у свою практичну діяльність, оскільки це дозволяє зосередити увагу на основному бізнесі; перерозподілити інвестиційний капітал на користь стратегічно важливої для підприємства діяльності; підвищити якість і надійність виконання переданих на аутсорсинг функцій, доступ до передових технологій і знань як наслідок спеціалізації; зменшити операційні витрати за рахунок передачі функцій зовнішньому підряднику; оптимізувати чисельність персоналу тощо.

Список використаної літератури

1. Аникин Б. А. Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента : учеб. пособие / Б. А. Аникин, И. Л. Рудая. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 320 с.
2. Лисенко Т. І. Передумови виникнення та перспективи застосування аутсорсингу як інструменту підвищення конкурентоспроможності підприємства / Т. І. Лисенко // Економічний вісник університету. – 2010. – № 14. – С. 85–92.
3. Зозульов О. Аутсорсинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації / О. Зозульов, О. Микало // Економіка України. – 2009. – № 8. – С. 16–24.
4. Хейвуд Дж. Брайан. Аутсорсинг: в поисках конкурентных преимуществ [пер. с англ.] / Дж. Брайан Хейвуд. – М. : Изд. дом «Вильямс», 2004. – 176 с.
5. Овчаренко Т.С. Развитие аутсорсингу в галузі інформаційних технологій у вітчизняних компаніях / Т.С. Овчаренко // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. праць. – Вип. 24. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». – 2011. – С. 273–280.
6. Висоцький В. В. Аутсорсинг як технологія менеджменту інформаційної безпеки підприємства / В. В. Висоцький // Вісник Хмельницького національного університету. – Т. 3, № 2. – 2010. – С. 62–64. (Серія : Економічні науки).
7. Аникин Б. А. Аутсорсинг: создание высокоэффективных и конкурентоспособных организаций / Б. А. Аникин. – М. : Инфра-М, 2003. – 192 с.
8. Гавриленко Т.В. Аутсорсинг як інструмент зниження витрат у системі стратегічного управління / Т.В. Гавриленко // Актуальні проблеми економіки. – № 1(91). – 2009. – С. 104–109.
9. Бабій Л. Тенденції офшорного аутсорсингу виробництва та бізнес-процесів у галузі електроніки / Л. Бабій // Галицький економічний вісник. – № 3(28). – 2010. – С. 9–18.
10. Гірна О. Б. До питання аутсорсингу в ланцюгу поставок / О. Б. Гірна // Вісник Хмельницького національного університету. – Т.4., № 6. – 2010. – С. 167–170.
11. Александрова С. А. Аутсорсинг: перспективи застосування на підприємствах туристської індустрії / С. А. Александрова // Комунальне господарство міст : науково-технічний збірник. – № 98 – 2011. – С. 408–413.
12. Dudzik M. Outsourcing zakupow, czyli koniec funkcji zakupow? / M. Dudzik // Gospodarka Materialowa i Logistyka. – № 1. – 2005. – S. 2–8.

Стаття надійшла до редакції 30.04.2013.

Відомості про автора

К. Горова, кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет.